

Bocian biały naszym sąsiadem¹

Piotr Kosecki²

Jestem nauczycielem w Szkole Podstawowej w Zielonce, położonej w sercu Borów Tucholskich. Takie usytuowanie jest korzystne dla procesu nauczania przyrody, ale rodzi także wiele problemów, zwłaszcza ekonomicznych. Rodziny na obszarach wiejskich borykają się z kłopotami finansowymi, co odbija się na możliwościach ucznia w dotarciu do różnych źródeł informacji. Jednak w małej szkole, takiej jak ta, w której pracuję, łatwiej jest indywidualizować pracę z uczniem - zespoły klasowe liczą zazwyczaj około dwudziestu uczniów, można mieć kontakt z uczniem praktycznie przez cały dzień, na każdej przerwie i strać się na bieżąco rozwiązywać problemy czy pomagać w realizacji różnego typu zadań.

Właśnie dlatego metodę projektów uznałem za tę, która pozwala na samorealizację zarówno uczniów, jak i ich nauczyciela. Metodę projektu można realizować i podczas lekcji, i na zajęciach pozalekcyjnych. Oczywiście projekt realizuje zazwyczaj duża grupa uczniów, jednak można stworzyć projekty skierowane na indywidualizację pracy ucznia. W projektach jest miejsce zarówno dla uczniów zdolnych, jak i słabych.

Opisane tu projekty realizowali bądź będą realizować uczniowie o różnych możliwościach edukacyjnych. Uczeń w czasie realizacji projektu nie tylko nabywa nowe umiejętności może także, co jest ważne, wykorzystuje umiejętności zdobyte poza szkołą, co daje mu dodatkową satysfakcję. Projekty realizowane w takiej małej szkole, jak nasza umożliwiają nauczycielowi rozpisania go na indywidualne zadania dla każdego ucznia. Dzięki temu stopniujemy trudność zadań i dajemy możliwość zaistnienia na forum szkoły także uczniom słabym. Takie podejście może dać wymierne efekty, ponieważ uczeń mniej

---

¹ W oparciu o materiały z programu edukacyjnego „Bocian” dostarczone przez Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”.

² Nauczyciel przyrody w SP Zielonka (gmina Cekcyn, powiat tucholski, woj. kujawsko-pomorskie).

zdolny, któremu powierzymy odpowiedzialne zadanie, ale na miarę jego możliwości, może się przelamać i w późniejszym etapie kształcenia możemy mieć o wiele mniej trudności we współpracy z innymi. Projekt to także pole do popisu dla ucznia zdolnego, o którym czasem zapominamy, skupiając się na trudnościach jego kolegów. Dzięki samodzielnej pracy, w ramach realizacji dużego, w miarę spektakularnego zadania, uczeń zdolny rozwija się, wpada na nowe pomysły, jest aktywny i - co ważne - zyskuje nowe umiejętności, poznaje ciekawych ludzi, poszerza swoją wiedzę.

Opis projektu *Bocian biały naszym sąsiadem*

Cele ogólne

- Poznanie bociana białego jako gatunku.
- Poznanie sposobów obserwacji przyrody.
- Uświadomienie potrzeby ochrony bociana białego.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- wymienić charakterystyczne elementy budowy ciała bociana białego,
- scharakteryzować typowe zachowania bocianów,
- wybrać właściwe przyrządy do prowadzenia obserwacji,
- właściwie zachować się w czasie prowadzenia obserwacji,
- propagować w domu właściwe zachowania w celu ochrony bociana białego.

Czas trwania

Czas trwania projektu może być ustalony indywidualnie przez nauczyciela. W realizowanym pod moim kierunkiem projekcie czas obserwacji ustaliłem od początku kwietnia do końca sierpnia.

Materiały

Arkusze szarego papieru, taśma samoprzylepna, blok techniczny, nożyczki, farby, kredki, ołówki, gumki recepturki, spinacze, zszywacze, linijki, podręczniki, plakaty, książki i broszury otrzymane z Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura” na temat bociana białego, encyklopedie, klucze do oznaczania roślin i zwierząt, słowniki, czasopisma, pocztówki, zdjęcia, rysunki uczniów przedstawiające bociany (wykonane na plastyce), karty pracy, instrukcje, lornetki, aparaty fotograficzne, miary.

Przebieg realizacji projektu

- I. Pierwsza faza projektu będzie polegała na przeprowadzeniu zajęć mających na celu wyposażenie uczniów w wiedzę niezbędną do prowadzenia obserwacji. W tej fazie dopuszczalna będzie praca grupowa. W następnych etapach uczniowie będą pracować indywidualnie i dwójkami (każdej dwójce zostanie przydzielona do obserwacji jedna bociania rodzina). Aby uniknąć sytuacji, w której dwoje uczniów będzie obserwowało to samo gniazdo dokonany zostanie podział (przez losowanie) - jedna osoba będzie obserwować gniazdo bociana, natomiast druga jego żerowisko.
- II. W drugiej fazie projektu jego uczestnicy będą obserwować wyznaczone żerowiska i gniazda. Aby ułatwić uczniom zadanie, miejsca obserwacji zostaną tak przydzielone, aby były położone jak najbliżej miejsca zamieszkania obserwatora. Na początku każdego miesiąca będą się odbywały konsultacje, które pozwolą nauczycielowi monitorować obserwacje uczniów. Wtedy przedstawiają oni cząstkowe wyniki, wyjaśnią wątpliwości, spróbują wspólnie rozwiązać problemy.
- III. W ostatniej fazie projektu uczniowie będą prezentować efekty prowadzonych obserwacji. Na zakończenie uczniowie przedstawiają wnioski, które nawiązały się w czasie prowadzonych badań. Podsumowanie efektów pracy całej grupy nastąpi podczas prezentacji w czasie obchodów „Dnia Ziemi”.

Standardy wymagań do projektu *Bocian biały naszym sąsiadem*

Umiejętność: *czytanie* (1d, 3e).

Umiejętność: *pisanie* (1b, 2b, 5a).

Umiejętność: *rozumowanie* (2a, 2c, 4, 5g, 6c, 8,9a).

Umiejętność: *korzystanie z informacji* (1).

Umiejętność: *wykorzystanie wiedzy w praktyce* (2, 3a, 8e).

LEKCJE WPROWADZAJĄCE DO REALIZACJI PROJEKTU

Lekcja 1.

1. Na początku lekcji nauczyciel przeprowadza krótką pogadankę na temat bociana białego, jego roli w przyrodzie i polskiej tradycji oraz bliskości, w jakiej żyją bociany z człowiekiem. (10 minut)
2. Później nauczyciel dokonuje losowego podziału klasy na dwie grupy, przydziela zadania (5 minut).

Grupa 1 – instrukcja

Waszym zadaniem będzie opisanie budowy ciała bociana białego oraz jego zwyczajów. Dwie osoby wcielą się w rolę narratorów. Pozostali człon-

kowe grupy wykonują bocianie stroje, w które się przebiorą. Narrator 1 będzie omawiał charakterystyczne cechy budowy ciała bociana, przebrani członkowie grupy posłużą jako modele. Narrator 2 będzie omawiał charakterystyczne zwyczaje bocianów na podstawie krótkich scenek prezentowanych przez członków grupy. Potrzebne materiały i źródła będą wyłożone na ławkach. Czas na przygotowanie – 30 minut. Czas prezentacji – maksymalnie 15 minut.

Grupa 2 – instrukcja

Waszym zadaniem będzie ukazanie bociana białego jako ważnego elementu w polskiej kulturze i tradycji. Informacje możecie przekazać kolegom w formie krótkiej dramy, scenek. Możecie przygotować konkurs kalamburów, których tematem będą być przysłowia, powiedzonka ludowe związane z bocianami. Potrzebne materiały i źródła są wyłożone na ławkach. Czas na przygotowanie – 30 minut. Czas prezentacji – maksymalnie 15 minut.

3. Po przydzieleniu zadań uczniowie przygotowują prezentację.

Lekcja 2.

1. Grupy kolejno przedstawiają przygotowane prezentacje (czas trwania prezentacji obu grup – około 30 minut).
2. Po zakończeniu wystąpień uczniowie dzielą się swoimi spostrzeżeniami na temat prezentacji. Nauczyciel rysuje na tablicy tabelę, w którą uczniowie będą wpisywać w jednej części pozytywne odczucia, w drugiej – negatywne.
3. Klasa spróbuje znaleźć przyczyny negatywnych odczuć, aby przy wykonywaniu następnych zadań można było ich uniknąć.
4. Na zakończenie nauczyciel podsumowuje wykonanie zadań, chwali i nagradza uczniów, jednocześnie wskazuje na błędy, które mogły się pojawić. (części lekcji 3, 4, 5 – 15 minut).

Lekcja 3.

1. Na początku lekcji nauczyciel, w krótkiej pogadance przybliży uczniom istotę obserwacji przyrodniczej. Wyjaśnia, że obserwacji, można poddać każdy element przyrody, wykorzystując w tym celu różnego rodzaju przyrządy lub tylko przy pomocy zmysłów. (10 minut)
2. Nauczyciel omawia czekające na uczniów zadanie.
3. Następnie nauczyciel odkrywa ławki, na których znajdują się przyrządy służące do obserwacji oraz karty pracy.
4. Uczniowie losują miejsca obserwacji:
  - gniazdo bociana białego,
  - żerowisko bociana białego.
5. Po losowaniu miejsca obserwacji, uczniowie wybierają z ławek odpowiednie karty pracy oraz przyrządy.
6. Na zakończenie tej części lekcji nauczyciel przypomina uczniom o zasadach bezpieczeństwa oraz uczula uczniów obserwujących gniazdo, aby zachowywać się odpowiednio cicho, tak, aby nie płoszyć i nie denerwować bocianów. (punkty 2, 3, 4, 5, 6 – 10 minut)

ANEKS – KARTY OBSERWACJI
KARTA OBSERWACJI GNIAZDA BOCIANA BIAŁEGO

1. Odległość od siedzib ludzkich (podaj w metrach).
2. Położenie gniazda (podkreśl właściwe):
  - a. słup energetyczny,
  - b. dach domu,
  - c. dach stodoły,
  - d. dach budynku gospodarczego,
  - e. drzewo,
  - f. inne (określ, jakie?).
3. Stan gniazda (podkreśl właściwe):
  - a. dobry,
  - b. zadowolający,
  - c. powodujący w bliskiej przyszłości zagrożenie dla bocianów
  - d. wymagający natychmiastowej pomocy, naprawy.
4. Ilość osobników dorosłych.
5. Ilość osobników młodych.
6. Zagrożenia dla gniazda (wypisz 2, jeśli zagrożeń nie ma, zapisz - *brak zagrożeń*):
  - a.
  - b.
7. Inne spostrzeżenia na temat obserwowanego gniazda.

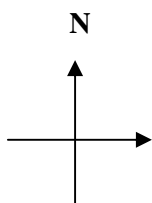
KARTA OBSERWACJI ŻEROWISKA BOCIANA BIAŁEGO

1. Typ żerowiska (podkreśl właściwe):
  - a. łąka,
  - b. pole uprawne,
  - c. bagno,
  - d. inne (określ, jakie?).
2. Odległość od siedzib ludzkich (podaj w metrach, powyżej 300 metrów podaj przybliżoną odległość).
3. Zagrożenia dla żerujących bocianów (podkreśl właściwe):
  - a. występowanie sznurków,
  - b. występowanie kawałków drutów,
  - c. obecność w pobliżu linii energetycznych,
  - d. inne zagrożenia (zapisz, jakie?),
  - e. zagrożenia nie występują.
4. Występujące gatunki roślin (znajdź 4):

a.	c.
b.	d.
5. Występujące gatunki zwierząt (znajdź 4, zwróć uwagę na te gatunki, którymi żywi się bocian biały):

a.	c.
b.	d.

Wykonaj szkic żerowiska i jego najbliższej okolicy. Zaznacz najważniejsze informacje (linie energetyczne, drogi, linie kolejowe, itp.).

POMOCNICZA KARTA OBSERWACJI GNIAZDA BOCIANA BIAŁEGO

KWIECIEŃ	
DZIEŃ MIESIĄCA	IŁOŚĆ BOCIANÓW W GNIEŹDZIE
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	

**POMOCNICZA KARTA OBSERWACJI ŻEROWISKA
BOCIANA BIAŁEGO**

KWIECIEŃ	
DZIEŃ MIESIĄCA	IŁOŚĆ BOCIANÓW NA ŻEROWISKU
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	
25	
26	
27	
28	
29	
30	

Od redakcji:

Poszukując informacji warto odwiedzić strony propagujące program edukacyjny „Bocian” – www.eko.org.pl/bocian, www.bociany.pl. Można również skorzystać z prezentacji multimedialnej przygotowanej przez nauczycieli bibliotekarzy Bogusławę Stefańską i Krystynę Kadłubek, opublikowanej w Biuletynie – Forum Wymiany Myśli Nauczycieli (<http://biuletyn.wodip.opole.pl>).